

**ВЕЋУ ЗА СТУДИЈЕ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТУ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

ПРИЈАВА ТЕМЕ ЗА ИЗРАДУ МАСТЕР РАДА

Обраћам се Већу за студије при Универзитету, Универзитета у Београду са молбом да ми се, као студенту академских студија мастер програма:

**РЕЛИГИЈА У ДРУШТВУ, КУЛТУРИ И ЕВРОПСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА,
120 ЕСПБ, одобри израда мастер рада.**

Наслов тезе:

**ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ НА КОСОВУ И
МЕТОХИЈИ У ПЕРИОДУ ОД 1999. ДО 2024. ГОДИНЕ**

Предмет и циљ рада:

Предмет рада је анализа правног положаја Српске Православне Цркве (СПЦ) као верске заједнице и највећег носиоца српског духовног и културног наслеђа - у контексту специфичног, сложеног и неуређеног правног режима на Косову и Метохији успостављеног након усвајања Резолуције Савета безбедности Уједињених нација 1244 из 1999. године. Овај режим, који је успостављен ради обезбеђивања привремене међународне управе и гаранције безбедности становништва, створио је јединствено правно и институционално окружење у коме је положај СПЦ остао неодвојив од ширег питања статуса јужне српске покрајине, заштите људских права и очувања културне баштине.

Посебна пажња у раду биће посвећена испитивању начина на који су међународни и локални правни акти – укључујући регулативе УНМИК-а, одлуке привремених институција самоуправе у Приштини, као и одредбе Ахтисаријевог плана – утицали на формални и фактички положај СПЦ. У том контексту, биће анализирани сукоби надлежности између међународне управе и локалних органа, као и последице таквих сукоба на могућност остваривања и заштите имовинских и верских права СПЦ.

Рад ће настојати да пружи систематичан увид у правни статус СПЦ током различитих фаза управљања Косовом и Метохијом: од успостављања мисије УНМИК-а (1999), преко увођења Привремених институција самоуправе (2001), до периода након једностраног проглашења независности (2008) и имплементације Ахтисаријевог плана. Анализа ће обухватити и савремени тренутак, у коме се положај СПЦ и даље дефинише између два правна поретка – међународног и локалног – што представља извор бројних правних празнина и контрадикција.

Посебно ће бити обрађена питања која се односе на правни статус покретне и непокретне имовине СПЦ, уз детаљно разматрање случајева узурпације, неовлашћене пренамене црквене имовине, као и ограничења приступа свештенству и верницима појединим светињама. У том смислу, у раду ће се анализирати и степен примене међународних стандарда за заштиту слободе вероисповести, као што су Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (члан 9 – слобода мисли, савести и вероисповести), као и релевантне одлуке Европског суда за људска права које се односе на заштиту имовине верских организација и слободу њиховог деловања.

Циљ рада је да се, полазећи од детаљне правноисторијске анализе, пружи свеобухватан преглед, систематизација и критичка оцена међународног и локалног правног оквира који регулише положај Српске Православне Цркве на Косову и Метохији након 1999. године. Рад има за циљ да научно утемељено осветли кључне изворе права који обликују статус СПЦ, као и да идентификује конкретне препреке у остваривању њених загарантованих права.

Методе истраживања:

У раду ће бити примењене следеће правне и опште научне методе:

2.1. Правне методе

Аналитичко-правна метода (правна егзегеза) – за детаљну анализу релевантних међународних и домаћих правних аката, укључујући Резолуцију СБ УН 1244, УНМИК регулативе, Ахтисаријев план, Бриселски споразум и одлуке Уставног суда Косова.

Историјско-правна метода – ради сагледавања континуитета и еволуције правног положаја СПЦ, са посебним освртом на промене настале након 1999. године.

Компаративно-правна метода – ради поређења положаја СПЦ са правним решењима у другим европским постконфликтним регионима (нпр. Босна и Херцеговина, Северна Македонија) у области заштите верских заједница и културне баштине.

2.2. Опште научне методе

Метода апстракције и генерализације – ради извођења општих правних закључака из појединачних случајева.

Метода дескрипције – ради систематског приказа институционалног и правног оквира.

Метода синтезе – ради повезивања свих налаза у јединствену целину и формулисања закључака.

Полазне хипотезе:

1. Правни положај Српске Православне Цркве на Косову и Метохији након 1999. године није у потпуности усклађен са међународним стандардима за заштиту цркава и верских заједница и културног наслеђа.
2. Постоји значајна правна празнина настала сукобом између Резолуције СБ УН 1244 (као међународног правног оквира) и локалних прописа донетих од стране привремених институција у Приштини.
3. Механизми предвиђени Ахтисаријевим планом и накнадним споразумима нису обезбедили делотворну заштиту имовинских и верских права СПЦ.

Упоредно-правна анализа може допринети формулисању ефикаснијих модела правне заштите СПЦ на Косову и Метохији.

Предлог структуре рада - садржај:

1. Увод

У уводном делу рада образлаже се разлог избора теме и њена актуелност у контексту савремених политичко-правних околности на Косову и Метохији. Посебно ће се истаћи значај Српске Православне Цркве као чувара духовног, националног и културног идентитета српског народа.

2. Прво поглавље: Историјско-правни континуитет и међународноправни контекст

У овом поглављу анализира се историјски развој правног статуса Српске Православне Цркве на простору Косова и Метохије, почев од средњег века и оснивања епархија, преко османског периода и статуса Цркве у Краљевини Југославији, до периода СФРЈ и положаја СПЦ у оквиру аутономне покрајине Косово. Посебан акценат биће на правном континуитету и чињеници да СПЦ представља субјект са непрекинутим правним идентитетом. У завршном делу поглавља биће обрађен међународноправни контекст након 1999. године, укључујући примену међународног хуманитарног и права заштите културних добара, као и одредбе Резолуције СБ УН 1244.

3. Друго поглавље: Правни оквир и статус СПЦ под привременом управом (1999–2008)

Ово поглавље обухвата анализу периода управе УНМИК-а (Мисије Уједињених нација на Косову) и правних инструмената који су у том периоду дефинисали однос према верским заједницама. Посебна пажња посветиће се Резолуцији 1244, Регулативама УНМИК-а, као и

документима Савета Европе и UNESCO-а који се односе на заштиту културног наслеђа и верских објеката СПЦ. У раду ће се истражити колико је овај привремени правни режим омогућио, а колико ограничио стварну заштиту СПЦ, као и како су се манифестовали проблеми у имовинским питањима, обнови разрушених светиња и правној сигурности монашких заједница.

4. Треће поглавље: Правни положај СПЦ у контексту једнострано проглашене независности и Ахтисаријевог плана

Ово поглавље се бави анализом новонастале правне ситуације након једностраног проглашења независности 2008. године. Разматрају се одредбе Ахтисаријевог плана које се односе на "Special Protective Zones" (посебне заштитне зоне око светиња СПЦ), као и њихово увођење у "законодавство Косова". Анализираће се и проблем легитимитета и примене ових норми, односно како се у пракси манифестује сукоб између међународног права, Резолуције 1244 и унутрашњих аката тзв. Републике Косово. У овом делу биће обрађено и питање дипломатске и институционалне заштите СПЦ од стране Србије и међународних организација.

5. Четврто поглавље: Изазови у остваривању имовинских права и заштити културног наслеђа СПЦ

Централно поглавље рада бави се конкретним правним и практичним проблемима са којима се СПЦ суочава. Анализираће се случајеви узурпације црквене имовине, незаконитих експропријација, као и проблеми у реституцији и повраћају земљишта. Биће обрађени и конкретни примери угрожавања културног наслеђа – као што су оштећења, реконструкције без сагласности Цркве, и неадекватна примена закона о културним добрима. Посебно ће се анализирати ефикасност постојећих механизма заштите, укључујући судове, УНМИК-ов Board of Claims, као и улогу међународних институција (UNESCO, Савет Европе, ОЕБС).

6. Пето поглавље: Компаративни осврт и предлози за одрживо правно решење

У овом поглављу ће се извршити компаративна анализа са примерима заштите верских и културних заједница у другим постконфликтним или подељеним територијама (нпр. Босна и Херцеговина, Кипар, Украјина). Циљ је да се идентификују модели који би се могли применити у контексту Косова и Метохије ради побољшања правне заштите СПЦ. На основу извршене анализе биће формулисани предлози мера и препоруке за јачање правног статуса и заштите имовине и наслеђа СПЦ, кроз могућу ревизију постојећих међународних механизма.

7. Закључак

У закључку се врши синтеза резултата истраживања, уз систематизацију свих кључних налаза. Потврђује се или оповргава полазна хипотеза о неефикасности постојећег правног

оквира у заштити Српске Православне Цркве на Косову и Метохији. На крају се дају препоруке за унапређење постојећег оквира - у циљу очувања културног и духовног идентитета српског народа на простору Косова и Метохије.

Прелиминарни списак литературе:

1. Извори:

United Nations Security Council. (1999). Resolution 1244 (1999) on the situation relating to Kosovo.

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). (1999). Regulation No. 1999/1 on the Authority of the Interim Administration in Kosovo.

Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement ("Ahtisaari Plan"). (2007). United Nations.

European Union External Action Service (EEAS). (2013). First Agreement of Principles Governing the Normalisation of Relations (Brussels Agreement).

Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief, A/HRC/13/40/Add.3, 28 December 2009: Republic of Serbia, including Kosovo.

Parliamentary question | Christian cultural heritage in Kosovo | E-002210/2019 | European Parliament. (10 July 2019).

2. Литература

Pavković, A., & Radan, P. (2011). *Creating New States: Theory and Practice of Secession*. Farnham: Ashgate Publishing.

Di Donatantonio, R. (2021). Safeguarding Religious Freedom in transitional democracies: the privileges of the Serbian Orthodox Church in Kosovo as supra-constitutional rights. *Peace Human Rights Governance*, 5(2), 207-227.

Симић, А. (2016). Међународноправна заштита културних добара на Косову и Метохији. *Баштина*, св. 40, стр. 143–158.

Sima Avramović, Dušan Rakitić, Mirjana Menković, Vojislav Vasić, Aleksandra Fulgosi, Branko Jokić (2009). The Predicament of Serbian Orthodox Holy Places in Kosovo and Metohia-Elements for a Historical, Legal and Conservational Understanding.

Surlan, T. (2020). Freedom of Religion and the Legal Status of Churches: A Case Study from the Serbian Constitutional Court. *Studies in Church History*.

Živković, G. (2004). Is Religious Freedom Possible? Occasional Papers on Religion in Eastern Europe, 24(2). digitalcommons.georgefox.edu

Ђукић, Д. (2019). Изазови регулисања правног положаја верских заједница у Србији и региону. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, годиште LIII, број 3, стр.

1099–1118.

Timotijević, Đ. (2023). Legal Standing of Churches and Religious Communities in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and the Kingdom of Yugoslavia. Весник правне историје / Herald of Legal History, 3(2). epub.ius.bg.ac.rs

Филиповић, С. (2025). Савремене претње верским правима и слободама верника Српске православне цркве на Косову и Метохији као пример латентне албанизације сакралних објеката материјалног културног наслеђа. *Зборник радова Правног факултета Универзитета у Приштини*, бр. 1.

Радна биографија:

Жарко Митровић је рођен 9. јануара 1986. године у Приштини. Основно образовање завршио је у родном крају, након чега је 2004. године завршио Средњу Богословију Светог Арсенија у Сремским Карловцима. Студије је наставио на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, где је дипломирао 2011. године.

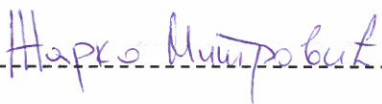
Већ петнаест година ради као професор Верске наставе у основној и средњој школи, где преноси знање, духовне и моралне вредности ученицима, подстичући их на развој верског, етничког и културног идентитета. Поред педагошког рада, активно служи као свештеник у парохији у Вучитрну, где се посвећено бави пастирским радом и духовним руковођењем верника.

Живи и ради у Косовској Митровици.

Ментор:

Проф. др Далибор Ђукић

Студент:

Жарко Митровић

Бр. индекса: 161/2020

**СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ: РЕЛИГИЈА У ДРУШТВУ, КУЛТУРИ
И ЕВРОПСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА, 120 ЕСПБ**

Наслов тезе:

**ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ У
ПЕРИОДУ ОД 1999. ДО 2024. ГОДИНЕ**

Кандидат:

Жарко Митровић (бр. индекса: 161/2020)

Ментор:

Проф. др Далибор Ђукић, Правни факултет, Универзитет у Београду

Чланови Комисије:

1. Проф. др Зоран Крстић, редовни професор, Православни богословски факултет, Универзитет у Београду.
2. Проф. др Раде Кисић, ванредни професор, Православни богословски факултет, Универзитет у Београду.